

„ЗАСТАВА“ излази трипут
у недељу, средом, петком
и недељом.

Цена је на годину 12 фор.
на по год. 6 фор. на чет-
врт године 3 ф. на месец 1
фор. а. вред. за Аустрију,
а за Србију на годину 120
гроша на по год. 60, а на
четврт године 30. гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по ко-
личини врта, које на гар-
монта заузимају, а за сваку
врту плаћа се увек по 6
нов, за жиг увек по 30 н.
Доплати се плаћу уредиш-
тву, а предплата и огласи
администрација „ЗАСТАВА“
у Нови Сад, у кући број 858.
код „златног једнорога.“

Број 42

У Новоме Саду у петак 10. априла 1870

Год. V.

У Новом Саду 9. априла.

Познат је већ у неколико току размирице
првогоско-турске због земљишта пограничног,
већег и мањег брда, које је у последње време
постало објектом спора међу те две државе.
Европа, охрабрујући, да се из тог питања не
изроди „источно питање“, као што преста од
сваког најмањег помицања држава и народа на
истоку, из истог узрока, одмах се пожурља
да узме ту ствар, као заштитница на своје ве-
лени сто, где се много мирније даде црним ма-
стилом обавити поравнање, него на зеленим по-
љима, где се в селом крвцом решава, на чајој је
страни правда. Да неби дакле дошло до овог
последњег, велике силе заштитнице црнине,
одмах су одредиле комисију, која ће на лицу
места ту ствар извидити, и тако могуће хр-
ђаве последице тога спора још у клаци угу-
шити. Та комисија већ је наменована, и тур-
заступник исте отишао је на своје одређење.
Како ће се тај спор решити, да у правду или по
атару, видиће се. „Голос“ претресајући то пита-
ње долази до тога резултата, да у интересу саме
Турске лежи да порта оспори земљиште устани
Црној Гори. Полузванични турски лист „Тирки“
одговарајући „Голосу“ вели: да порта неће
ни подла земљишта уступити. Овај је одговор
нашао на осуђивање свију заступника стра-
них дворова, јер се њиме прејудује радњи
комисије. То је већ довољан знак да ће у овој
прилици порта остати окраћених рукава, ма
да се позитивно може узети, да иза леђа пор-
тини стоји и у тој ствари као и у свима дру-
гима, шатало, који јој тај категорички одго-
вор диктира. Али судећи према околностима
и турске и осталих сила, које су ту интере-
соване унапред се већ може предвидети, да
ће порта удевити другу песму, ако Црна Гора
остане при свом захтеву стална, о чему се
ни посумњати не може најмање сад, кад се по
видимом солидарност цетињског и београдског
кабинета утврђује, а та солидарност изражена
у одсудном тренутку од великог је, решава-
јућег значаја у овим српским стварима према
порти. С тога се треба врло мало обзирати на
то: да ли „Тиркија“ изјављује потпуно попу-
штање или не; оно је у напред од спорног
значења већ и по томе, што су такви маневри
портини већ кроз познати, и зна се како се
завршују, а и Европи није баш све једно; а
окончала се та размирица тим, што ће се Цр-
ној Гори уступити оспорено земљиште, а из-
родио се отуда рат међу Црном Гором и Тур-
ском, који би се у том случају завршио про-
пашћу Турском. У овој дилеми знад сваке
сумње је, на што ће се велике силе решити.

Политику бечког новог министарства још
једнако покрива магла тајанствености, кроз коју
за сад нико није кадар прегрети у план, којим
оно мисли своју задаћу, решити. Министарство
само још се није ни о чему прецизно изјавило,
вести пак које о томе говоре укштавају се
самим противречностима. По једнима ће се
рајхерат до који дан распустили заједно са зе-
маљским саборима и нови избори расписати, по
другима опет неће то тако брзо ићи, дошто
министарство незна какви ће избори у том слу-
чају испасти, те немогу још за сад ни на што
да се реше. За један акт само зна се да ће
запелом до који дан од новог министарства ва-
љати, који истина нема непосредни утицај у држа-
воправно уређење државе, али који даје прву
видљиву карактерну црту овом министарству,
и показује да хоће да покуша изравнање, а
то је акт амнестије, помиловања свију поли-
тичних осуђеника. По то је више обичај сваке
нове владе, пошто с тим мисли колико толико
задобићи јавно мишљење за себе.

Међу тим се у народима агитује на све
стране да нове изборе, да ови још нису ра-
списани, и у Бечу се већ образовало одбор који
је издао прокламацију на бираче дољно-ау-
стријског зем. сабора, у којој спремајући ове
вели да треба да буду готови, јер распуштање
рајхерата и земаљских сабора и по томе нови
избори могу сваки час наступити.

Крива мађарског министарства, ма да се
угушује у министарском кругу колико је више
можно, али захваћа веће димензије. Осим Ло-
мја, који ће месеца маја ићи за заједничког
министра (ако дотле не постане непотребним)
и гр. Мико, који иступа, као што је то по-
знато, по „П. Л.“ иступиће и министар Рајнер
и то не баш „због саме болести“.

Услед иступања министра Дари, из фран-
цуског кабинета, добили су заступници фран-
цуски на страним дворовима налог, да изјаве
дотичним дворовима, да ополна политика фран-
цуске остаје иста непромењена, ма да је Дари
ради овога положаја према Риму морао исту-
пати из министарства. Јавно пак мишљење фран-
цуске заузето је сад искључиво плебисцитом.
Вели се, да ће се штампаним писмом, Напо-
леоновим које ће сваки бирач добити, објаснити
бирачима важност тога акта, чиме се иде на
то, да се осујети труд „непомирљивих“ који
одговарају народ од гласања, чим опет од своје
стране хоће да морално омаловаже тај акт.

Из Шпаније јављају, да није истина, да је
потпуно повраћен мир и ако се тако на све
стране труби. До сад је опет на више места
немира било; осим тога влада је пронашла на
једном пољском добру довољну количину оружја
и муниције, што показује да се смера на у-
станак од великог замаха. За херцег мон-
панвију веле вести отуда, да се јоште нада, да
ће доћи на престо шпански, јер нема никаквог
другог кандидата. Он од своје стране, чини све
што може, да се што више популаризује.

Задатак идућег народног сабора.

I.

Дакле ће српски народни конгрес на Ђур-
ђев дан опет скупити се и рад свој наставити.

Да бацимо сад један поглед на то, шта је
задаћа идућег конгреса. Зак. чл. IX. год.
1868. §. 7. каже: „да је први задатак идућег
на досадањи начин сазваног конгреса, да ор-
ганизам конгреса са одобрењем Њ. Величества
утврди.“ Кад се каже први задатак, то се
узима, да може, или и да треба и друге ствари
да предузме. По закон у томе за нас није ме-
родаван, јер је он у тој тачки прекорачио гра-
нице домаћа свога. Автономија прквено-на-
родна, која је на државним начелима данаш-
њег времена основана, и која је у §. 3. гор-
њег закона ујамчена, доноси са собом то, да
само прквено-народно представништво одређује,
које ли се, кад и како реорганизовати, и хоће
ли поред тога још штогод предузети или не.
За нас је дакле меродавно наше право, наша
потреба. По нашој потреби биће дакле први
задаћа идућег конгреса, да изради оно, што
се на организовање, или управо на преображај
конгреса односи. Језгра ће дакле конгреског
рад бити, утврђење саборног и изборног реда.
По питање је хоће ли се, и шта пре и после
тога предузимати? Пре тога има се углавити
пријемени пословни ред, по ком ће се сва
даља расправа водити, за тим обавити вери-
фикација чланова. Ова верификација никако се
обихи или футуре обавити не може. Свакога
је тега, ма колико мали круг ово заступало,
прва дужност, да испита, да ли је поједини
члан правилно и слободно изабран, јер често
један лас преватнути, ствар одлучити може;
кад је то ред и код приватних друштва, то у
већој мери мора постојати у скупштинама,
које додсе одлуке, које имају цео народ об-
везивати и обтерећивати.

У тим стварима нема обзира, нема тран-
закције, људбе, на правог узрока, једно, што
би се тим у будуће дао „пасош“ ма којим
властима, или људима, да и опет изборе си-
лом, интригом, или другим неумесним начином
и средством фалсификују, друго, што управо
посланици имају ни права, у томе поштити
од онога, што правда изискује. Као што кон-
грес не може сам себе попуњавати, тако не-
може и члан право дати, које га иначе због
злочестог избора нема. Ту сви сваког изборне
квалификације испитују у интересу народа, у
интересу законитости народног заступништва,
које хоће да по народ обезбуди.

Ни једна крива у том ланцу не сме бити
лажна, иначе се може цело распати, као оно
што је јеврејски конгрес. Ту се на рачун слоге
ни јоште попустити не може. Под протестом су
нарочито избори: сремској жупанији, и вара-
динској пуковнији, и у тителском батаљону.

Што се особа ових избора у војеној кра-
јини таче, ту се знамо, да ће изабрати господи
официри толико и честољубља и родољубља
имати, да своју одлуку понове, и сабору или
непосредно, или посредно пошљу. То је згода,
да ван дебате остан, и тим конгресу време,

а својој власти компромисију уштеде. Избране
у панчевачкој пуковнији, као и оне, који су
први пут у Тителу и Митровици изабрани, кон-
грес ће на просто позвати, да у средину ње-
гову и без војнички декрета дођу, и тако ће
тек неколико места спорни остати, која ће се
у случају нови избора брзо попуњити моћи,
док конгрески одбори међу тим послове за
конгрес припреме.

Кад се пак саборни и изборни ред аготови,
имао би се овај одма Њ. Величеству на по-
тврђење поднети, и потврђење даље радећи
дочекати.

Што се пак даље радње тиче, ту би нам
по нашем мишљењу ваљало држати се ове мак-
симе: „да се ништа даље не предузима, јер
какав је сад саборски састав, и још више, ка-
кав је сад неправилни и разновидни изборни
ред, не може се рећи, да је конгрес право и
и потпуно заступништво народа, и зато би му
само правне непрекидности ради ваљало само
орган народног заступништва преустројити, а
саме ствари преображеном конгресу на решење
оставити, да не буде, као што је било са ва-
љаченима крњег конгреса од год. 1865. Но
има ипак такви ствари, које без народне штете
негдне одлагања, и овде ће конгрес принуђен
бити, привремено наредбе донети.

Међу те предмете спадају по нашем ми-
шљењу следећи, које ћемо по оном реду на-
бројати, кои је ред у конгреским одлукама од
год. 1865.

1-во. О дотацији свештенства. Да се обу-
стави извршење §. 17. по ком би обштине
имале толико домова саградити, колико паро-
хија има. Ово је важна ствар, која не само
што на народ велики терет наваљује, него је
питање такође, јели практична. У варошима
би пароси привезани били за сталне станове и
онда, кад би им становање у другом ком крају
због школа за децу, или други друштвени од-
ношаја згодније и угодније било; по селима
пак пароси и онако морају да се побригу за
властима стан породици својој и после своје
смрти. Баш због те важности ваља да прео-
бражени конгрес своју одлуку донесе, а док
да се стане ствари мења.

Да се обустави такође извршење одлуке,
из којој би тако зване „залишне сесије“ имале
припасти јерархијском фонду. Ми смо са више
стране чули разложне приговоре противу тога,
и мишљења, да би те сесије ваљало обштинема
оставити на школске цели. Ово особито сад
промените околности подупиру, где су наше
вероизповедне школе понајвише остале без оне
помоћи, коју им је досад полатична обштина
давала, и где је народ и онако не об-него
претеран. Сесије су истина спалили давали,
али већим обзиром на народ, кои му је „чул-
чио, да му терете сносити припомогне. Јерар-
хијском фонду ваља друге изворе отворити.

Даље би ваљало обуставити извршење до-
тацијоне класификације, и плата. Ижуство је
показало, да је та система погрешна, и већинам
нити свештенство, ни народ задовољава; све-
штенство не, јер зависи од добре воље погла-
вара и власти, и на многим местима плата
није довољна, ма да се народу у новцу већа
чини; народ не, једно, што то као нову порцију
сматра, и плату често за велику држи, друго,
што по тој системи сви за сваког једнако пла-
ћају, а селицима нашим још не иде у главу,
да поједини морају наплаћивати женибе, по-
гребе и т. д. које у својој кући немају. Ова
система није ни била у предлогу такозваног
синодско-саборског одбора од год. 1864. него
је произишла од граничарски официра, који је
24 са Заставником на челу било, и која
је за горњу крајину згодна, као што смо са
разни страна извештени, али у нас наилази на
препоне, ма се ове и на предасуди оснивале.
По неби ваљало, да идући конгрес више што
чини, него што је нужио до преображеног
конгреса, а по томе да на основу старог по-
прављеног обичаја провизорију заведе.

У §. 13. погрешно стоји „призив на митро-
политску апелаторију“ место „савет.“
§. 14. о разрезивању парохија у „призлогву
политички власти“ такође је неспретан, јер
присуство власти значи или ништа, или мешање
у ствар, а власти данас надзор свој извршују
у овом звању, писмено, зато се само о саопште-
њу разреза говорити може.

2-го. О дотација архијереја. Овде је већ

влада учинила промене у закљученима кон-
греса, истина на боље, али ипак неумесно,
јер њено није менати ма и привремено,
но највише потврђење изрећи онде, где има
разлога са обзиром на кесу грађана, и оста-
вити при старом. И ту ваља провизорију за-
вести, и то не на основу закључења од год.
1865. него нову, јер 12.000 ф. много је на
ташње време владама плаћати. Како је сад
Патријарха управљена престаје потреба, да се
у обзир матрополитске дотације сад што свр-
шује, јер немолимо, да ће се на то ићи, да овј
конгрес Патријарха-Матрополита бира; но да је
би ваљало и до новог конгреса учинити, прво
изрећи, да се до решења новог конгреса епи-
скопије, које би управљене биле, непопуња-
вају, док се не реши питање о редукцији епи-
скопија, друго, да се нареди издање епископ-
ског дома у Новом Саду, где ће свакако Архи-
јереја бити.

Купљење прилога вероизповедног ваљало би
међутим обуставити.

Да би се провизорио што у погледу епи-
скопске дотације учинити могло, требало би да
има изказа о стању епископског д бара, што је
конгрес од 1865 год. управа нар. фондова у
§. 27 под д. наложио.

Је ли то спремно?

3-ће. Манастирско свештенство. Ту је кон-
грес у §. 28. такође народно, да управа
народних фондова привремено одреди начин
издржавања манастирских настојатеља и јеро-
монаха, и да спреми предлог сабору за ко-
начно решење та одношаја, међутим видимо,
да настојатељи на врат на нос разпродају,
што се у новац обратити даје, а управа фон-
дова томе се и невешта чини. Ко ће одго-
варати за грдну штету, која је тим учинена?
Не стоји ли и у V. одељењу о управи мана-
стирских добара у §. 5. јасно, да се админи-
страција манастирских добара поверава централ-
ној управи нар. фондова под Архијерејском
српским, која ће одредити привремено начин
администрације, и предлог за коначно решење
сабору поднети, и од који добара половина
чистог прихода по §. 6. има припадати мана-
стирској, а половина улази у школски или кли-
рички фонд за просветне цели.

У том погледу ваља да идући конгрес у-
чини мере, прво, да се ова одређена зако на
како у погледу, персонала, тако и добара ма-
настирских и до коначног решења тога питања
изврше, друго, да путем комисије извиди по-
стојеће стање мак. д бара, као и овидашњи
приход њијов, па да како настојатеље, тако и
управу нар. фондова на одговор узме, на основу
штете потражи, и на ту цел добра или по-
смртну мау дотична управитеља судски узди-
тити даде.

Видајецка скупштина у Сарајеву, —
супшта је лаж турска.

А Алекса сједе на Ђурђу

Па овако поче говарати:

„Бог убио сваког рашћанина,

„Који држи вјеру у Турцију!

„Ој Јакоче мој рођени брате!

„Ти не држи вјеру у Турцију,

„Ће се удешиш, удри се с Турцима.

Нар. пјесма.

Док ми ово пишемо дотле се у Сарајеву
по „пропису видајецке системе“ сакупила
годишња редовна скупштина вилајетка. Наредба
је то новијег доба — истом од неке године,
од стране вилајецког вадије, разјаван бјеше
налог свијем мугесараџија у вилајету да нареду
избор декутирана за ову скупштину.

Половином марта мјесеца одицеш се избо-
ри. Данао се већ, ко што рекох, вјече у велико
на тој скупштини. На тој и на таквијем скуп-
штинама, ваљало би вјечати, по ријетима судла-
новим „о жељама и потребама народијем, и
у том смислу закључке царској влади подно-
сити.“

То збиља изгледа, као неко човјечно посту-
пање, — као неко средство за олакшање досада-
њег безобзирног насиља турског против раје.
— Изгледа само тако, то је жива жалост, а
у ствари постоји још онај исти стари турски
ужас, оне исте старе рајине муке. Или би
могао вјеровати поштен човјек, који познаје
данашње стање народа под турском управом,
и који познаје данашњу управу ту, вјеровати

рекох, у истину те наредбе султанове?! И ако би их било који би вјеровали у добру (!) намеру султанову, били их могло бити и таквих, који би на истом извршавању тих царских турских намера помишљати могли?! — Је ли нужно спомињати овђе Цариградске хатишерифе и хати-хумајуме, па да се види лаж и пријевара, да се види вриједност царских слатких ријечи и обећања из Стамбула. Јест, лаж је од увјек био, сваки закон који из Цариграда долазише, ради олакшања рајиних мука; лаж је пушта свака новија наредба о реформама у Турској; најгрђа лаж пак, тако названи и разглашени устав турски од год. 1865. Тај устав, измјасто-рисан од пријатеља турских, у намери да пред страним силама, пред осталом Јевропом, прекрије данашње насиље турско према хришћаном, по том што се у ствари баш ништа не мјења у су бини поданика труле падишине државе; по том што је још увјек оно старо; то остаје перфидна и кукавичка пријевара владе једне, која се само појмити може кад се узму у обзир, десператне околности турског тиранства, у којима се налази од неко доба; и кад се зна да ја то у очи смрти и овако већ цела мртвог болесника босфорског, који небира лијекове, јер зна да више здравља неможе бити, него тражи којекавје вјеру, да му се смрт бар толико не ускори.

У колико су досадашње владе на западу, биле изразом вјеру својих народа, види се по опасном положају тих влада према својим народима. Политика даско велесила према хришћаном у Турској, није никако политика и дотичних народа. По том је политика та, једино израз самих тих влада. Народи пак западни, неуморно на том раде, да обору владе, које нису про-изишле из вјеру народа, које неуступају народе, него више мање силом или неправдом на кор-милу стоје. Али би и самим данашњим владама на западу ишло у рачун да се у Турској збли-остварује оно што се обећава; ама су западне владе збуњене сопственим негодама, те тако немају времена мотрити на стање ствари у Турској; и томе урочку имамо приписати то, што се безобразне турске лажи просто на знање узимају. Што се пак тако држм завађају јавног мњења јевропског, путем продане жур-налистике јевропске, широм врата отварају, криви су дакако козудути тах западних сила, по турској јер очевидну лаж опет путем новина не оповиљу, него ћутањем поклађују.

Говорисмо о западним силама, и зато мо-рамо об-бито споменути, да све што о њима досад рекосмо, стоји саразмјерно у још већој мјери за сјеверну велесилу и владу.

А сада вилајецкој скупштини.

Знају што је даско та вилајецка окуп-штина, која повода даде овим разлагању? Она је прота сиграчка у рукама турске владе. Ево јој састава. Она се састоји из двије трећине турака и трећину хришћана, народом (!) би-раних. Становништво Босне и Херцеговине то бар знамо, на против је 1/2 мухамеданско а о-стало су хришћани. То се већ и по том зна, што је пограничној браћи босанској, већ ушло у обичај, бошњацима довикнути: „Та да сви сложено устанете, победи би Турке кољем.“ А како се бира у ту скупштину? Ко бира? Кога бирају? Чему? — Упитајте слободно рају по вилајету, па ћете вијети, да незна и да има скупштине какве! Кад би та скупштина била зблила нешто, зар се раја код толики грдни мука неби бар нечем надала од ње! Ево како се бира: Мутесариф по што добије од вилаје-валог, развише по својим кадилуцима што ра-дити ваља, а кадилаци и муџри поклађу на ври-јеме најприса је пријатеље своје у главно мјесто са-д-ка, те се ту од паше предложени бирају. Ево и бира.

У скупштини се вијећа турски, ако и не-разумије ниједан хришћанин турски а сигурно ни половина сами Турака.

А о чему се вијећа? О стварима које под-ноле поштеним владама рјешавају сеоске оп-ћине. Ево вам слике тих скупштина. Па још г. Абдул Нафи ефендија, мутесариф сарајевског санџака имаде образа, горе реченим начином скупљеним бирачима санџака, бесједити турски између осталог и ово: „да је та скупштина, једна од безбројнијех доброта њег. величавства Султана, за које му никако нисмо у стању довољно благодарити.“

Мисли ли зблила тај ефендија, да има у Бо-сни икога од народа, који би држао да имаду бла-дарити турској влади на ичем другом него на тешком ропству под којим стоје. Зар ми-сли тај јадни ефендија зблила, да може оманути свјет, својим пузећим говором, о којекакој п дареној уставности.

Може ли бити говора овђе о уставности каквој, ће се гасе права човјештва ће се лу-пежски, у потаји и јавно убија сваки, који има срца отворено изрећи да љуби народ свој, да осјећа болове његове. Зар може говора бити о слободној скупштини, каквој овђе, ће лична сигурност вриједи што и дула дувана. Зар овђе ће је суд у рукама турски кадија, који суде по царском „кануну“ и турском суро-вом, фанатичном „корану“, може бити говора о каквој праведности. Зар може бити овђе

уредног стања, ће јадна раја знојем зарађује, а бјесан спахџа отима и троши. Зар може бити измиром међу ропством и господством између крвника и жртве; зар зблила мисли влада турска, да ће јој поћи за руком, да из-раје начини лукавством Турке. Зар могу Турци сумњати о освети рајиној прије или пошље, — тек до прве згоде.

Је ли могуће прегорјети силну крв. Зато је пука ништарија и та вилајецка скупштина. Ако ли влада турска следеће ствари на-ријешене скупштини само поднесе, онда смо приправни о којој друшћини суд изрећи.

1. Да се поведе истрага против судија који неповедоше истрагу ради 62 убијства хриш-ћана од Турака у самим кадилуцима: звор-ничком, тузланском, бањалучком и бихачком.

2. Да се пресјече већ једном истрага над хиљаду и више апсеника, по разнијем апсо-вима вилајецким, који су више од 8 мјесеци под истрагом, и то већим дјелом недужни, али ради ђефа турских спахџа, или зато што немају пара да се искупе, те да их „кадије за паре“ прогласе невинима.

3. Да се укине турски суд над хришћани-ма; и да раја суди раја.

4. Да се поведе истрага ради десетине, у којој су уорачени скоро сви мутезарији и кадије са лакомим трговцима, јер ће ваља познато бити, да је то продавање десетине хај-дучко сретство гулења раје, под видом влади-ног ауторитета и силом и помоћу царских заптија.

5. Да се упита и на одговор позове вила-јецка влада, зашто је Пелагић архимандрит даско достојанственик хришћанске цркве, без пресуде у Азију оћеран.

6. Да се упита та иста влада за рачун ради безпримјерног гонења учитеља сараје-ског Теодила Петрановића, трг. Павловића, и пошљених жртава: Серафима и осталих.

7. Да се закључи, отерати митрополита Дионисију, као главног непријатеља својег хри-шћанског стада, и да се бира други за главу црквену.

8. Да се изрекче крајњом силом то, што недопустише да се досад звона намјештају по хришћанским црквама, и да се досад допусте.

9. Да се положи рачун пред том скуп-штином, о новцу који се од сироте раје гули.

10. Да се одреди помоћ свим школама хришћанским.

11. Да се закључи да одселе смије раја и новине држати и књиге добијати, што се до-сад апсом казнило, и због шта су досад људи гоњени.

12. Да се закључи протерати ту силесију шпирова по свим варошима вилајецким, јер ти људи већ зато да би плаћу заслужили, даско измишљати морају.

То су нека питања која брат босанац, гле-дајући на ово писмо моје предложити тој скуп-штини, и које ја по оном истом реду по којем их ми је он говорио од ријечи до ријечи стаља-ам.

Ко што рекосмо, ако би се само то на скупштину внијело, могло би се о тој скуп-штини боље судити, акопрем ми не држимо, да се таквим начином јадно стање рајино на боље окренути може.

Господства турског, по нашем мњењу, са-свим нестати мора са крвних покрајина и-сточне Јевропе. Њу ваља да замјени чила млада снага потиштених данас народа. То је цијел наша. Природан развјатак ствари на истоку све наглаје сјепши катастрофа. Она изостати веће, нити има те силе која би је преупри-једити могла. Четири и по столећа држимо да је доста робовати, а и доста је да будемо сити Туракама ма каквих; били они јаничари, или данашњи са својим скупштинама, или будући са рукавицама.

Турцима не поможе више ни истина — а камоли лаж.

Чини нам се да ћемо скоро с Турцима свр-шавати. Ваља им ужасно дугове намирити.

1. априла 1870. — гри —

Тренутни задатак Далмације.

Чињенице, које данас пресуђују, одлучују и побеђују при разрешавању међународни пи-тања у кристалисању нових држава, којој ће страни припанути ова или она покрајина, јесу етнографски и географски положај покрајине, историјска права покрајина и њихови господара, та се данас непитају, та државна права, која је сила на основу глупости стварала, развалило досадашњи држава затрпају, које замењују нове државе, не на глупости, него на свести на-предујућег човјечанства уздигнуте, не силом јачега, него природним правом. Италија нам ту најбоље говори што вреди државна и и владаљачка права, што ли етно и географски њен положај: читаве књижице натрпане тим правима од Ђенуе и Млетака до Напуља неме-ћуте пред природним правом, који васкрсе из свести народа од Алпа до Сицилије.

Ми источни народи, као синови друге по-ловине деветнајетог века, неможемо другачје ни о образовању наши држава мислити, нити друге пресудице при решавању наши питања

позивати осим етно- и географског положаја једног или другог народа. Иначе би био бла-гослов божији турско господарство, или ма чије туђинско над истоком, кад би се Срби држали права Душанове државе, Бугари Симеонове, Грци Константинове, Хрвати Звонимирове, итд.; ослобођење ти народа значило би, не вршење великог човјечанског задатка, које чека и у које име правом захтевају своје ослобођење, него истребљивање једног племена другим: јер се Константинова држава простире у Душа-нову и Симеонову, Симеонова у Константинову и Душанову, Душанова у обе прве итд. Језик, та најпрва црта једног народа, мора да одлу-чује на све стране што обухвата малени про-стор између Дунава, Црног, Архипелага, Јон-ског и Јадранског мора, толике многе и изме-шане народе; где су народи појединачно изме-шани, ту треба да одлучује, положај места; а права наши круна и држава ту треба да ћуте.

Ово сам морао рећи напред, да смо одма начисто, кад споменем тренутни задатак Дал-мације, Дубровачке и Босне Которске. Ја сам одлучио противу позивања и оснивања народни права на историјска права на приморју нашем, јер по историјским правима Далмација би мо-рала да служи триста господара; усавањем историјског права њој би се одузело најсветије право, да иде куд јој напредак деветнајетог века пут отвара, а принудила би се да се по-корави средовечним правима, где није свест, него глупост пресуђивала. Погрешује даско у томе и наша народна странка на приморју, као и противница, кад се на историјска права позивају, да докажу да Далмација припада Ау-стрији или Угарској. И овим редцима је баш поводом био чланак у „Н. Листу“ задарском „Спремајмо се!“ Ал' куда? Куда те државно право Хрватске позива? Врло ништави глас, према оном народном праву; врло опасан по-зив, док је Хрватска туђа робкиња!

Шта даско, да Далмација у овом тренутку врве и неизвесности у Аустро-Угарској др-жави ради? Да мигрује, да ћути, па да се влада по околностима, што се око ње зби-вају, и које су у изгледу, да ће се збити. Ја држим, да је данашњи неприродни положај Дал-мације благослов божији по њу, награда њеног чамљења. Далмација треба да измиче слободни руку, слободна од сваки свеза, предстојеће прео-бражавајуће дгађаје на југо-истоку Европе. Далмацију с Бечом неведе него бирократија, и то преко мора: врло ништава свеза. Из тог положаја Далмацији остаје пут отворен, не-куд је историјска права позивају, јер би могла по томе у Италију или Грчку, него куд је свест упућује; а упућује ју у заједницу срб-ско-хрватског народа на првом месту; виша је пак свест упућује, где јој је боље слобода на-родна и човјечанска ујамчена. Предстојећи до-гађаји, за које треба да се Далмација сасвим слободни руку сачува и у њима нађе већ су у зачетку. Бадава, ми морамо признати и себе неварати, да се Угарска подиже и ако се Ау-стрија руши; и морамо да признамо, да је сва нова држава на Дунаву, на доста тврђем о-снову, него што је Аустрија била. Према Угар-ској у зачетку је и други предстојећи дга-ђај, подизање србске државе. Ако историјска угарска државна права позивају Далмацију у стварању прве државе, та иста је позиву у стварање друге; ако је к овој упућује свест народне заједнице и у Угарској су јој браћа једноплемена, која је к себи дозивљу. Далма-ција треба да слободно измиче глас више свести, куд ће је упутити, па тамода иде: Далмација треба да бира; она треба да стоји мирно, да никоме у сушет не иде, нег да њој други иду, јер је Далмација врата беју др-жава, без којих ни једна ни друга не може живити.

Али да Далмација буде питана а коју ће страну, да њој у сушет други иду треба да се за то приуговорљава: треба да што више свести и слоге за то да прикуља. То је засад Далмацији у њеном пасивном стању први задатак. Од тога зависи да ли ће Далмација, куд она узмете, или куд је принуђ; а од тога, њен слободнији развјатак у душевном и телесном благостању.

Гађење свести и слоге на нашем приморју, то је сваком нашем сународнику аманет на души. У вршењу те свете дужности он мора да се погне на тврду стено правде; да му начело буде: сваком своје! Теба признати да у Далмацији живи талијанска народност, коју не треба као мрву брјати по главама и као јачи треба према њој великодушно поступати. Отлашти те народности раширени су по гра-довима и то као што смо при општинским из-борима видили скоро свуда: мањини. Треба да се даско сада освештавају јиним синонима за грехове неколико грешни тапа? Треба да им оно одузимати, за чим се ми од осам го-дина боримо — народни језик у школи и суду? Ту треба да буду праведни наше већине свуда, па је слога достигнута између две ратујуће странке. И ја сам са радосним срцем у једном талијанском листу читао да слога по примор-ским градовима између измешаног живља та-лијанског и славенског у велико маха отима,

од кад је на нулу спао Лашена на политичном термометру јавног мњења у Далмацији.

Справедљив за све треба да буде на на-шем приморју Србин према Хрвату и обратно. Ми признајемо, да у Далмацији има Хрвата; то историја сведочи, нити је ико кадар да их избрише са нашег приморја. Али Бога ми жали и србски народ на нашем приморју! Живи и ако чами, (дедом је показао да не чами. У.) живи и ако не даје о себи гласа, живи колики је равни Котар, Буковица, Клиско-Козово и Петрово-поље; живи од Цетиње до Бојане! И зато се незове разбуђивањем свести народне и подрађивањем слоге, кад се у Имошкој читао-ници, где су сами Срби пореклом, о самим Хрватима декламира, и кад се „Н. Лист“ на сама хрватска историјска права позива. То је данас изазивање, кад је Србин видео на Кри-вошијама, што је кадар. Sapienti paucis!

А Далмација где је могла издурати до сада она може и још мало причекати. И да се стара Аустрија већ жива не распаде, Далма-ција неможе њеним удом даље останути: томе је јамац у географском и етнографском поло-жају Далмације. Зашто ће се она сада отимати од те Аустрије позивајући се на државна права Хрватске, која су данас у рукама Пеште? То ми изгледа као кад би когод имао да замени своје труле оконе са новима.

Нека у Угарској престане хегемонија ма-ђарска, нека се народима у Угарској ујамчи њихов сасвим независан народни развјатак, нека Угарска постане што је Швајцарска, једини пут, којим се данас могу народности државе обдржати и процвати: онда ће Далмација с раширеним рукама у заједницу Угарску, ал не по историјском праву, него по свом природном праву, да иде куд јој је боље.

Истина да се немогу опоречи ове знамените речи једног Далматинског сина, гласовитог Томазеа: „... Неће Хрватска, сиромашна земља и безобразна, него плодове покрајине сла-венске подложене Турској и духовно слободније од Хрватке, Далмацији сједињене, обогатити ју и учинити ју посредником просвете и обрта,“ — ал ако се у Угарској зачне подунавска федерација, та ће се федерација у источну претворити, и тада ће једном у брацки заглав спојене благослов божији панути и на досад робујуће и малене источне народе, из којих ни мађарски неискључујемо. Узмете ли он пак го-сподарити над равнима, место отворене руке леницу дружати, ту нег говоре Кривошије како Србин до равни Котара мисли.... Т.

Ферман, који је Порта услед администра-тивног уређења бугарске цркве издала, састоји се из следећих тачака:

§ 1. За Бугаре наређује се одељена цр-квена самоуправа, под именом „Екзархат бугарски“.

§ 2. Најодличнији између бугарски митро-полита добија титулу „екзарха“, и председава у бугарском синоду.

§ 3. Екзарх и епископи бирају се по до-сад уобичајеном начину; Екзарха потврђује екуменски (цариградски) патријарх.

§ 4. Екзарх, пре него што је посвећен, добија од Порте берат, и дужан је при сваком богослужењу за патријарха цариградског једну молитву читати.

§ 5. При приману берата задржавају се све формалности (церемоније).

§ 6. Само у чисто духовним питањима, дужан је екзарх са патријархом саветовати се.

§ 7. Нова бугарска црква, као и романска, грчка и српска добија свето миро од патри-јархата.

§ 8. Ауторитет епископа не простире се даље, но само у његовој дијецези.

§ 9. Бугарска црква и владијанска сто-лица (Метохијон) у Фанару стоје под екзархом, који може за неко време своју столицу и у Метохијон преместити. За његово издржавање важе она иста одређења као и за патријарха јерусалимског, кад се он у својој резиденцији у Фанару налази.

§ 10. Бугарски екзархат обухваћа 14. ди-јецеза: Рушчук, Силистрија, Шуила, Трнов, Софија, Видин, Ниш, Сливко, Велеш, Самоко-во, Ђустеанди, Враћа, Ловча, Пирот (?). Ва-роши Варна, Анхијали, Месембрија, Шчеболи и 20. села на црном мору остају Грцима на-поле. Тако исто раздвојен је у два дела и Филипопол, од којих један део заједно са пред-грађијама остаје Грцима, а други део и једна четврт Панагије допада Бугарима. Ако се и у другој којој дијецези докаже, да су две тре-ћине становништва Бугари, то и та дијецеза подпада под екзархат бугарски.

§ 11. Сви бугарски монастири, који се сад под патријархатом налазе, остају патријархату. Да Бугари са овим решењем њиховог цр-квеног питања никако не могу задовољни бити и да су свој најоштрији протест против тога, уложили, то су досад многи брзојави са истока јавили.

„Нар. Новине“ денеле су у једном од про-шних бројева попис становништва у Хрватској

и Славонији за год. 1870. у појединости, који
ми само по жупанијама саопштавамо:

Преглед.

Присутно становништво.

А. Хрватска. I. Град Загреб 10259 мушких, 10378 женских, свега 20638. II. Град Карловац 2491 м., 2684 ж., св. 5175. III. Жупанија загребачка 121398 м., 119008 ж., св. 240406. IV. Гр. Вараждин 5327 м., 5190 ж., св. 10518. V. Жуп. вараждинска 82573 м., 81439 ж., св. 164012. VI. Гр. Крижевца 1707 м., 1522 ж., св. 3229. VII. Гр. Копривница 2987 м., 2798 ж., св. 5785. VIII. Жуп. крижевачка 39362 м., 39977 ж., свега 79339. IX. Град и котар Река 8888 м., 9921 ж., св. 18809. X. Град и котар Бакар 6542 м., 7038 ж., св. 13580. XI. Жуп. речка 35558 м., 36126 ж., св. 71684. — Скупа 317092 м., 316081 ж., св. 633173 душе.

Б. Славонија: I. Гр. Пожега 1497 м., 1465 ж., св. 2962. II. Жуп. пожешка 38421 м., 36190 ж., св. 74611. III. Гр. Осек 8715 м., 8576 ж., св. 17291. IV. Жуп. вировитичка 85580 м., 82860 ж., св. 168440. V. Жупанија сремска 60102 м., 59267 ж., св. 119429. — Свега 194375 м., 188358 ж., — Скупа 382733 душе. — Хрватска и Славонија имају 511467 м., 504439 ж., св. 1.015.906 душа.

Преглед површине.

У жуп. загребачкој има 77.05 аустр. квад. миља, на квад. миљу долази 3118.510 душа. У жуп. вараждинској 31.77 а. кв. м., на кв. м. д. 5162.480 д. У жуп. крижевачкој 31.07 а. кв. м., на кв. м. д. 2553.556 душа. Овде није бројено становништво градова. У жупанији речкој ауст. кв. м. 28.12, на кв. м. д. 2549.217 душа. — Хрватска има свега 168.05 ауст. кв. м., на кв. м. долази 3767.755 душа, заједно са градовима. — У жуп. пожешкој има ауст. кв. м. 43.61, на кв. м. дол. 1710.869 д. У жуп. вировитичкој ауст. кв. м. 81.31, на кв. м. долази 2071.577 душа. У жуп. сремској ауст. кв. м. 42.40, на кв. м. д. 2816.431 душа. Овде није бројено становништво градова. — Славонија има свега а. кв. м. 197.32, на кв. м. долази 2287.481 душа, заједно са градовима. Хрватска и Славонија (жупаније и градови) има на површини од 335.37 кв. миља, г. 1857. — 876.810 душа, на кв. м. 2614.452. — 1863. — 941.630 " " " 2807.734. — 1870. 1.015.906 " " " 3029.209

ДОПИСИ.

Пешта на Лазареву Суботу. Дакле post tot discrimina rerum већ је наименована друга комисија међународна, која има да постави границу српским жељама. Порти није ни то било доста јер непосредном посредовању велесила гледа прицезавање њено независности Црне Горе, и тако рећи, црногорског себи равнот подложја. Као што је познато, Али-паша покушавао је, да докаже велесилама, да је питање Велико-малог брда унутрашња ствар Портина, у чему немају право велесиле посредовати; и тим је ишло, да се фактично Црна Гора као део Турске државе припозна. Мудра дипломатија знајући добро што су Црногорци, да уклони ватру од оламе, ето је већ наименовала комисију, која ће по најновијем бројању, од почети рад 15 марта п. р.

Ваши читаоци већ знаду по портином меморандуму, ког је велесилама разаслала, на каквом је становишту прима Велико-мало-брдском питању. А да дознаду на ком стоји и Црна Гора, ево вам достављам по Аугсбурској „Алг. Цајт.“ ноту кнеза Николе, коју је од Црногорске стране оправно на велесиле као одговор на Портин „фамозни“ меморандум.

Кнез је најпре сва тврђења и све аргументације великог Незара побио, вели поменути лист, оснивајући право црногорско на посјед Великог и Малог Брда на погодби међународне комисије од 1858—59. Нота доказује да до 1862 није никад то право црногорско нападано кроз читаво столеће и по. Тек кад је за неко време турска војска у време рата 1862 посела поменуто земљиште, први пут је нах Портга подигла своје право. После рата и сами Имамил паша скадарски признао је да је право на страни Црногорској, и уздргоо томе, вели нота, заступник портија у комисији од 1864 понови захтевање. На то кнез разјашњава, да та комисија турско-црногорска није била позвана да осмачава границе, него само да надгледа дододнашњавања и дотично измену они земаља између дотични поседника, које су биле раздвојене или одељене границом од 1858—59. Пошто је пак та комисија на многе тешкоће надлазила, признавши границу од 1858—59 остави да дотичне владе накнаду издаду поданицима, ком је приликом Порти Црној Гори издала као накнаду за Велико и Мало Брдо. Али он то тврђење побија овом енергијом: Да је тај значај имала поменути суза, то се морала Порта унапред споразумјети са велесилама, јер је међународна комисија од 1858—59 изричито признала црногорско право на посјед спорног

земљишта. Место тога је Порта заузела (?) то земљиште црногорско као своје, па још иште од кнеза Црногорског да тај њен корак призна и да мирно ћути. Ипак, вели кнез, он неће силу да силом одбија, да положај још јаче неопетешчава, него се задовољава, да протестира и да апелира на обрначки суд (Schiedsspruch) велесила.

Као што видите кнез је достојанствено одговорио, из ког одговора дикше озбиљна одлучност у обрани своји права, а што је слично савим Црногорцу, морална победа над славним меморандумом. Ја сад готово не знам, што би волео ил' да већина комисије испуни жеље црногорске, ил' да их не испуни!

Незнам је ли вам когод јавио, да су овде сви кораци учињени да се подигне тужба противу „Заставе“ ради чланка „Аустро-Угарска и Славонија“ ако и јест, ја вам то могу из поуздаоог извора извешћен потврдити. А то сте могли одма и сами предвидети, кад га је „П. Лоја“ овако изнео.

Бурђево (у шајкашкој) 2. априла. „Врана врани очи не копа“ — вели пословица, а ко томе до сад није веровао, могао се уверити да је дошао да живи у нашем Бурђевоу од онда, од кад је на несрећу нашу овамо за капетана постављен неки Флора, који нас ево до које оголи и опусти, и који нас тиранише што грђе може, на срамоту и погуду и саме милитарне управе, која се не може препоручити са своје лабералности; ал ово што тај човек ради, прелази сваку меру, и ми у интересу мира и реда код нас износимо и опет на јавност име тога човека, не били се на надежном месту мало боље пожурили са мелемом овоме злу, јер кад се зло запустити и не лечи, могу хрђаве посљедице наступити. Ми рекосмо да врана врани очи не копа, и то је основано.

Познато је већ из јадања нашег које пуштамо преко пошт. листа нашег у свет, шта све капетан Флора против користи, а на штету оvd. општине и појединаца ради. Зна се да се општински доходици немиле арче на којешта, а овамо сто потреба и нужда на све стране, за које због самовоље капетанове не може да остане ни пара на подмирење. Он само, седи на измишљава потребе којекавке где се новац у већој мери издавати има, па кад таку мниму потребу пронађе, он одмах гледи да се она кобајги подмири; на ту цел одмах он набавља што је нужно томе и погађа мајсторе, (ако је н. пр. што за оправљање) и то оне који највише ишту, одбијајући оне који јевтиније хоће мету ствар да изврше, говорећи: тај то несна! — а то чини из тога урока, што онај сувишак обично он трпа у свој џеп. Кад би хтели наводити примере за то, имали би их много да наведемо, као што смо их и навели у тужби нашој против њега, код батаљонске власти, и исто посведочили пред испитном комисијом.

Но осим што нас материјално упропашћује и појединце и скупа, он нас и морално књи и онажава. Црквену општину, која је по закону автономна, он не респектује ни најмање, него се начинио неким пашом пак што он хоће то мора бити. Општинске ствари, које у делокруг скупштине црквене општине спадају он сам решава, обилазећи ову. Ми не знамо, како један царски слуга сме гавити закон кога је цар потписао, а да га виша власт за то одмах не казни. Осим тога својим понашањем деморализује ову општину у сваком погледу; људи који његово самовољство одобравају, чине осталим становницима свакојака зла; било је и криминала, пак код их тужбе компанијској власти, којој је он поглавар, он их очевидно још потпомаже, јер их и не покушава казнити. Човек какав, који ужива његову благонаклоност може тући друге људе, разбијати главе, зато му нема суда. О овоме такође има примера.

За све то тужила је ова општина тога капетана вишој власти више пута, но без успеха, док најпосле, једва једном дође комисија, која је ту ствар на испит узела. Комисија је свој повао вршила поштено и безпристрасно, што ј ј сви признајемо. Касније нам је, кад смо ствар пожурили, да и коначну пропаст општинског добра не дочекамо — одговорено, да ће се редовним путем општини дати удовлетворење с тим, што ће се праведно и безпристрасно пресудити и у ред довести цела ствар. На ту је и запело.

У „Застави“ је било већ о томе говора како је мајор Механовић покушавао да људе одврати од тужбе, на чега ми судимо, да је он умислио своје шаке у ту парницу, те да спазе свога пријатеља Флору, спречава токте ствари, како би прешла у зборав, или се бар што дуже отагао рок решењу, да капетан овде може, што више нашег добра похарчити.

Држимо дакле да је ту запело. Али се вара и г. мајор Механовић, и друга господа, која опет њему пријатељству, ако држе да ће на томе проћи. Јер и ако горња пословица стоји, ипак стоји и она друга, која вели, да има и над поном поца. По томе смо и ми припуњени потражити лека себи овде где мислимо да ћемо га за цело наћи. Држимо, да ратном

министарству, коме смо се сад тужбом обратили неће лежати на срцу толико самовоља једног капетана, колико добро једне општине, која је све жртве приела држави, које су само граничари били кадри приети. Ако пак и отуда заовира нота песма — што врло сумњам да ће бити — онда ћемо бар знати, да је правда у граници — проста безмислица, и реч пуна провије!

Оној пак браћи нашој, која по својој безвазности дају се вући за нос од капетана и његови присталица то га бране, велимо: Зар вам није доста што је општинског новца 20. хиљади фр. већ до сад утаманио капетан са својим прилипетљама из поглаварства местног на којешта, а овамо немате ни једног бунара у пољу, где би своја стада напојити могли, да и неспоминемо остале потребе општинске, које су се за те новце могле подмирити.

Да нам није догорело до ноката, неби с овим пред свет издасили; то нек знају и они који су томе криви, а и наш српски свет на све стране.

СТРАНЕ ЗЕМЉЕ.

ФРАНЦУСКА (Франц. сенат-консулт.)

Чл. I. 1. Устав признаје, утврђује и ујамчава велика начела, проглашена г. 1789. која су основа јавног права Француске.

Чл. II. 2. О царском достојанству и регенцији Царско достојанство, плебисцитом од 21. до 22. новембра 1852. године пренесено на Наполеона III, наслеђено је на непосредном и легитимном потомству Луја Наполеона Бонапарте у мушкој линији по старешинству од рођења, са искључењем жена, и њихових потомака.

3. Наполеон III. у оскудици мушке деце, може легитимну децу и потомке, — у мушкој линији, — браће цара Наполеона I. адоптирати. Форма адопције (усвајања) одређена се законом. Ако Наполеон III. после адопције добије мушке деце, то његови адоптирани синови тек после његови легитимни потомака долазе на ред. Посљедовањима Наполеона III. и њиховом потомству одкажана је адопција.

4. У оскудици непосредни легитимни или адоптирни (усвојени) наслеђеника долази на трои принц Наполеон Бонапарте и његово непосредно природно и легитимно потомство у мушкој линији по првородству, искључујући женске и њихово потомство.

5. Ако неби било легитимни или адоптирни наслеђеника од Наполеона III. и његови потомака у споредној линији, који би своје право могли извести из предидући члана, народ сам онда бира себи цара и у његовој породици одређује ред наслеђа у мушкој линији, искључујући женске и њихово потомство. Предлог за плебисцит, кога подноси министарство које се онда као земљски савет образује претреса се и у сенату и у законодавном телу. До онг часа, док се избор новог цара не доврши, одправљају државне послове министри који се онда у служби заступају, и који се за тај случај конституишу као земљски владајући савет, и решавају по већини гласова.

6. Чланови породице Наполеона III. који су евантуално на престо позвани, и њихово потомство оба реда припадају царској породици. Они се не могу женити ни удавати без одобрења царевог. Женитба без тога допуштена, одузима свако право на наследство престола како њима тако и њиховом потомству. Али ако у такој женици неби било породе, онда у случају развода брака, или да жена умре, опет добија принц своје право наслеђа. Цар одређује називе и положај других чланова породице. Он има потпун ауторитет над њима, и одређује штатутарно њихове дужности и права.

7. Регенција царства уређена је закључком сената од 17. јула 1856. Међу тим у случајевима, коју су предвиђени у §. 3. чл. 5. савица се законодавно тело са сенатом заједно. Чланком који је снабдевен са следећим параграфима придодаје се гласаве зак. тела, гласаву сената о избору регента.

8. Чланови царске породице, који су евантуално на наследство позвани, носе назив: царски принци.

9. Француски принци јесу чланови сената и државног савета, чим 18. год. наврше. Тамо могу заузети место само са одобрењем царевим.

Чл. III. Форма владавине цареве.

10. Цар влада са суделовањем министара, сената и законодавног тела, и државног савета.

11. Законодавну моћ управљава цар заједно са сенатом и законодавним телом укупно.

12. Иницијатива законска припада цару, сенату и законодавном телу. Но сваки закон о порези мора најпре бити прихваћен од законодавног тела.

Чл. IV. О цару.

13. Цар је одговоран француском народу, на кога да се може у свако доба обратити, права има.

14. Цар је глава државе. Он заповеда оружаном снагом државном на суви и на води, обављаје рат, закључује мир и савезе као и трговинске уговоре; поставља званичнике на сва званија, издаје уредбе и декрете, који су нужни за извршење закона.

15. Правда се врши у његово име.

16. Он има право помиловања и амнестије.

17. Он одобрава и преглашује загоне.

18. Будуће измене закона или тарифа ђумручки и поштански преко међународних уговора само су законом обавезе.

19. Министри зависе само од цара. Они се саветују под његовим председанством. Они су одговорни.

20. Министри могу бити чланови сената и законодавног тела. Они имају слободан приступ у обе ове скупштине, и морају бити саслушани кад год захтеду.

21. Министри, чланови сената, законодавног тела и државног савета, официри сувоходне и поморске војске, судије и јавни чиновници полажу ову заклетву: „закљичем се на послушност уставу и на верност цару.“

22. Закључци сената о дотацији круне, и цивилне (царска плата) од 12. децембра 1852 и 23. априла 1856 остају снижени. У будуће дотацију круне и цивилну за цело време владања, утврдиће легислатива (законодавна власт) која се по наступању царем на владу, састави.

Чл. V. О сенату: 23. Сенат се састоји из: а

кардинала, маршала, адмирала; б) грађана, које цар уздигне на сенаторску част.

24. Сенатори су постављени на цео век, и немогу се абацирати.

25. Број сенатора може се повисити на две трећине оног броја, из ког се састоји законодавно тело.

26. Председника и подпредседника сената поставља цар. Цар савица и одлази с-нат. седнице сената су јавне. На захтевање пет министара мора се сенат конституирати као тајан одбор.

27. Сенат је чувар основних закона, и јавче слободе (опетов: ње плебисцит) он се саветује и закључује законе и порезне предлоге.

Чл. VI. О законодавном телу: 28. Изборима је основа становништво.

29. Заступници народа постају општим избором, без шкруптине изабра.

30. Они су изабрани за време не мање од шест година.

31. Законодавно тело већа законске предлоге и порезу.

32. Законодавно тело бира, при отварању сваке сесије, чланове који његово биро сачињавају.

33. Цар савица, одлази, продужује, и распушта законодавно тело. У случају распушта, мора цар сазвати ново зак. тело у року од шест месеца.

34. Седнице законодавног тела, јавне су. На захтевање петорице чланова мора се скупштина у тајан одбор конституирати.

Чл. VII. О државном савету: 35. Државни савет је под управом цара одређен, да уређује законске предлоге, као и правила јавне управе, и да тешкоће уклања, које се у стварима управе појаве.

36. Државни савет заступа у име владе саветовања о законским предлозима пред сенатом и законодавним телом.

Чл. VIII. Општа одредења:

37. Министри имају у државном савету чин. место и саветујући глас.

38. Право петиционисања (моље) важи у сенату и законодавном телу.

39. Уклањају се чл. 19. 25. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. устава од 14. јануара 1852. чл. 2 сенатског закључка од 25. децембра 1852. чл. 5 и 8 сенатског закључка од 8. септембра 1869 год. и сва одредења која са овим уставом у опрци стоје.

40. Одредења устава, од 14. јануара 1852 год. и она која су од епохе проглашења сенатски закључака постала, и која нису у садашњи устав узета, а која нису предходним чланцима обеснажена остају пуноважна.

41. Устав може само народ на предлог цара, изменити.

42. Измене и допуне, које савлашњи устав плебисциту од 20 и 21. децембра 1851. подиће се одобрењу народа.

Нови Сад 8. априла. У пређашњем броју саопштили смо начин, како је патронат одношаје професора гимназије решио. Има ји, кои са тим решењем нису задовољни, и кои назаде, да је ваљало за упражњена прогласити сва она професорска места, која је стари незаконити патронат попунио, а противу чега је општина Новосадска протест дигла; да је дакле сва наименовања ваљало касирати само зато, што је општина протест свој уложила, по чему би 6 професора са места кренути били. То би било радикално. Ми не усајамо гледиште, по ком нов патронат неби могао уништати дела пређашњег патроната, нарочито која су у доба протеста учињена, јер нов патронат ако не стоји према пређашњем као апелаторија, ипак стоји као легално тело према илегалном, и из тога слеђује, да је патронат могао, али не слеђује, да је морао сва та дела уништати. Нов патронат стоји, и на земљиште не просте касације, него ревизије, и по томе је могао према разлозима једна дела потврдити, илити оставити, кака су, друга пак уништити или изменити. Протест незначу у сваком случају то, да се све касирати мора, што се међутим догоди, него то, да је општина тим чином новом патронату, који је из њеног крила произишао, одржала право и поље, да може ствари извидити, и онако уредити, како нађе да је у интересу заведења. Од шест места три су прва попуњена јавним стечајем; овој тројци и онако у септембру излазе три године, за које им вала испите положити; који положи, није био за кретање, који неположи, остаје и онако у питању. Није лако било ни ту одговорност примити на себе, која би произвела отуда, ако би се сви покренути увређени, или иначе озлојеђени нашла, те би гимназију напустили. Ако би се пак само на незаконитост старог патроната гледало, морало би се још даље заваити, и морали би се сви од њега наименовани покренути. Међутим ова ће ствар свакако доћи пред општину, у толико, да ј ј се разлови даду, зашто је тако и не другчије учињено, и ако се општина задовољи с тим, да је њен протест у оволикој мери остварен, онда је поступак и с те стране оправдан; ако се незадовољи, онда ће нови патронат, као људи парламентарни, знати, што им чинити ваља. Ако пак когод од незадовољне браће наше узхте, да са свога гледишта ствар објасни, и представи, и тим на решење општине путем јавности морално утиче — ми ћемо му драгољно лист наш отворити, само наравно, да буде начином критике, а не личне полемике.

Допуњавајући наш извештај о седници патроната, јављамо, да је стечај за три професорска места разписан са роком до 20. јуна наред, како би се могло меће проф. колегаје саслушати, и како би још пре ерије студије професори међу собом поделити могли, да је

у стању сваки за своју струку преко ферје
боље спремити се.

Поведена је реч такође и о типографији Платоновј. За ову је била лиценција за прошли понедељак заказана, но није било лиценцијата. Управо се и неможе говорити о типографији, јер те нема. Има две поковане преко машине старе, има нека пента отрцаи, неупотребљиви слова, са неким реквизитима, но то је већ у време, кад је Карољују у најам дата била, процењена у 2882 ф. а сад нема ни те вредности. Ко би је узео, морао би све изнова набавити, и тако би само име прекупио, а како је данас сваком слободно типографију подићи, то и о те стране мала вредност. Видио се дакле, да само двоје преостаје: или типографију сасвим на ново поупити уредити, што би неколико изада отало, или овај материјал продати, те од новца направити фонд Платонов био за кад тадашњу типграфију, било за издавање књига. У опште манипулација са типографијом није за овако морално дело. Међутим изаслан је један патрон да све извиди, и да помоћу вештака одели садање стање типографије, и прорачуни, колико би стала така оправка, да типографија у реду буде.

Закључено је такође, да се судски одкажу сви станови у Платоновј гимназијско-академијској кући, којима на јесен уговор издази. Не опроститија је била манипулација с том кућом. За цео први горњи спрат, за штале, и још неке аграде из авлије, плаћало се и плаћа се само 600 ф. Имаће се такође кућа иста репарирати, и под језек, кад контракт изиђе срушиће се она ограда, која гимназију заклања, и које рушење санитарски обзиром јако захтевају.

Закључено је, код министра финансије те-дегравације се пожури, да дигне запт са оних 4000 и неколико ф. који су гимназији намењени.

У намери, да се оној господи професорима, који су неопитани, и којима на то 3. године дана опреме припада, веће потврђење да, да што пре изите подложе, решено је, да се постојећа плата привремености од 682 ф. 50 н. умали на 600 ф. пошто је сад постојећа разлика између те и праве професорске плате од 735 ф. мала, но та мера за постојеће привремене професоре нема повратне силе.

Од проф. колегија предложен списак часописа и књига, што би се за гимназију држати, и куповати имале, одбрен је у оквиру ово-годишњег буџета, и управитељ је упућен, да са проф. колегијом ради будућег буџета поднесе патријату списак и прорачун свију гимназијских потреба, нарочито у погледу физикалних апарата.

Из „Говорнице“ видимо, да је „Видов-дан“ одет неке граве на уредника „Заставе“ донео; како га овде нико не држи, олим Матице у промену, а и тамо тај број — незнамо да ли случајно — досад није дошао, то ће се „Видов-дан“ претрпети, док га набавимо.

НОВИЈЕ.

— Поглавница руски социјалиста Бакунин, као што из Женева јављају, који је прошле јесени због гонења руске владе оставио Женеву и Италију, повратио се опет тамо, и свој рад код „међународног савеза“ наново одпочео, који у последње време врло много живости и јуку делатности показује. Многи руски емигранти из такозване нихилистичне странке приспели су у Женеву, и засебну секцију код „међународног савеза“ основали. Политичан лист „Кол-код“ (звон), који је више година на руском језику у Лондону гласовити патријота и емигранат А. Герцен уређивао, издаваће наново под уредништвом Бакунина, и засад је добро са новцем снабдевен.

— Многи француски листови уверавају, да ће на све бараче својеручна споменца од цара изаћи, која ће значајност плебисцита разјаснити, и дан за опште гласање одредити. Јавни скупови одпочели су на сваки начин у прошли понедељак. Иста споменца требала је да је изишла прошлог четвртка, после гласања сенат-конзулта.

— У Милану пронашла је тајна полиција фабрику за патроне и конфекционала. Један од фабричара раније је полицијског агента и умакао. Четворица су уапшени. У једној гостијони нађен је велики број бомби, пушака и више кола за муницију. Тако исто други брвојав из истог места јавља, да су многи позаватварани, који су се нашли у потајној фабрики, где се лажне аустријске и талијанске банкноте праве.

— Као што из Цариграда јављају, патријарх је званично одбацио неман у погледу бугарског црквеног питања, поцем Порте нема права религијозне правне одношаје модификовати. Црта патријархова о бугарском црквеном питању врло је оштра и на неким местима пуна претње. У владиним круговима овладава је услед тога јака заштит.

— По вестима из Петербурга, подиће се код Дублина један руски војни стан од 40. хаљара мума, као одговор на аустријски стан

код Пшемисла у Галицији. Ствар је врло зајамљива! Толико је исто и око Ченстохау-а руске војске скупљено, да путници немају где да се склоне.

— „Фатерланд“ јавља, да се ухватила тајна преписка Кошута са Ђерђејем. Царски есекти пренеће се са Гелеле у Беч.

ЈАВАН РАЧУН

о приходу редовног сѣла са лутријом, што га је „српска певачка дружина Темнишварска“ дана 25-ог марта 1870 приредила у корист пострадавши браћи Бокотторској.

1) 39 особа приложише 57 згодатака за лутрију, од које је за продате срећке пало 101 ф. 61 н.

2) 24 особе приложише у готовом новцу 56 ф. 50 новчића.

А пошто је певачка дружина сама сносила све трошкове око сѣла, то остаје као чист приход за Бокотторане свота од 158 ф. 11 н. који су на Трстански одбор одправљени.

Детаљнији списци могу се угледати у архиви срп. пев. дружине Темнишварске.

У Темнишвару 1-ог апр. 1870.

Управљјући одбор „срп. пев. дружине Темнишварске.“

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Славно српско учено друштво у Србији, изво-дело је српско-сербанској читаоници „девет“ ко-мада књига на „дар“ послати.

Од стране ове читаонице изјављује се Слав. ученом друштву на учиненом дару топла благодарност.

У Сенти 1. априла 1870 године.

У име одбора Душан Стојишић перовођа.

Књижевне вести.

Ко би још жељео из Новог Сада и околине прву свеску

ОБСАДЕ ФИОРЕНЦИЈЕ

нек се изводи окренути на трговину г. Стеве Ратковића.

НЕК СЕ ЗНА.

„Српско друштво за радност.“

приредиће

БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ

у својој дворани

ДРУГИ ДАН УСКРСА О. Г.

На беседи ће певати дружина певачка која се нарочито ради тога састала из женских и мушких чланова.

Чланови друштва за радност неплаћају ништа на уласку, а нечланови 60 новч. од особе.

Почетак је у 8 сати у вече.

У Новом Саду из одборске седнице 6. апри-ла 1870.

А. Сандић секретар.

С. Јевтић подпредседник.

Извештај

о радњи вршачке трг. и обрт. банке за јануар 1870.

Примање:

Готовина од 31. децембра п. г. ф.	2.903.21
Камате одбјатка	1.102.64
Улоге	12.917.34
Вересионици	25.900.—
Приход од тискарских ствари	32.71
Одплата зајма на непокретности	220.—
Камате	167.20
Уплаћене менице	37.904.23
Јамчевина вересионита	355.—
Враћено вађеине на робу	100.—
Истериване менице за туђ рачун	101.40
Камате вађеине на робу	7.50
Враћено вађеине на папире	100.—
Камате	2.50
Пристејбе	1.91
Веровици	173.555.78
Укупно примање	255.371.47

Издавање:

Одбитковане менице	45.826.96
Трошкови	1.036.72
Враћени улози	3.976.88
Вересионици	27.645.73
Намештаји	9.10
Књиге и тискарнице	75.70
Вађеине на робу	300.—
Враћено јамчевину вересионит.	51.57
Вађеине на папире	100.—
Вађеине на плате	50.—
Пристејбе	4.20
Камате улагачима	6.40
Камате поновог одбјатка	828.92
Дужници	172.892.55
Готовина за 1. фебруар	2.566.74
Укупно издавање	255.371.47

Управа вршачке трговачке и обртне банке.

Трговина и обртност.

Пешта 7. априла. Обрт на нашој житној пи-јаци показао се врло добар и успешан; наше во-

денице, које за време правника нису куповале, по-журише се данас да своје потребе намире и пока-заше бољу вољу на куповање, — продајци напротив због слабог довоза држали су рачу на цени, и мо-рало се услед тога у 5 а и у 10 нов. скупиће пла-ћати. Јуче и данас продато је више од 30.000 м. Званично обележене пене ове су биле: Шеница потијска: 85 фун. 5 ф. 27 и по н., 86 фун. 5 ф. 45 н., обоје на три месеца; 84 фун. 5 ф. 20 н. на каси, 88 фун. 5 ф. 67 и по н., 87 и по фун. 5 ф. 62 и по н. 86 и по фун. 5 ф. 45 н., 87 фун. и 87 и по фун. обоје по 5 ф. 67 и по нов. све на три месеца.

Пештанска: 88 фун. 5 ф. 70 н. за северни вљак, 85 и по фун. 5 ф. 40 н. 83 и по фун. ложија 4 ф. 75 н. 84 фун. 4 ф. 80 н. све на три месеца на каси. Столно-београдска: 87 фун. 5 ф. 65 н. 37 фун. и 85 фун. обоје по 5 ф. 65 н. 85 н. 5 ф. 40 н. све на три месеца и све на црпске цете. Раж је при приличној тражењу задржала своју стару цену. Продавано: 78 и по до 80 фун. 3 ф. 27 и по н. 78—80 фун. 3 ф. 10 н. обоје на каси, и 1000 мер. 79—80 фун. 3 ф. 36 н. на три месеца. Тако исто и јечам је врло добро пролазио, продато: 2000 м. 72 фун. тежак 2 ф. 90 н. на три месеца на старо-будимској лађи.

Кукуруз је на цени, у 5 нов. скупиће је пла-ћан, стари 1000 пол. центи по 3 ф. 19 н., нови 1000 ц. цен. 3 ф. 19 н. обоје на три месеца. У истој пропорцији продавала се и зоб, премда је довоз једна местне потребе намирити могао, 1200 мер. 50 фун. по 2 ф. 42 и по н. на каси.

Пештанска берза и житара од 7. априла.

Цене ране.	Обрт.	Тежина.	Цена од ц. цент.
Жито бан. ново	јак	83	4.55—4.70
„ „ „	„	84	4.80—4.90
„ „ „	„	85	5.—5.10
„ „ „	„	86	5.25—5.35
„ „ „	„	87	5.40—5.50
„ „ „	„	88	5.55—5.75
„ „ „	„	83	4.65—4.80
„ „ „	„	84	4.90—5.—
„ „ „	„	85	5.10—5.20
„ „ „	„	86	5.30—5.40
„ „ „	„	87	5.45—5.55
„ „ „	„	88	5.60—5.65
„ „ „	„	83	4.55—4.70
„ „ „	„	84	4.80—4.90
„ „ „	„	85	5.—5.10
„ „ „	„	86	5.25—5.35
Раж нови	јак	78—79	3.25—3.30
Јечам	„	68—70	2.45—2.75
Зоб	„	44—48	2.40—2.45
Кукуруз бан. ст.	маран	—	2.00—2.95
Пасуљ	„	83	—
Пшеница	јак	80	—

Курз ефента.

Уг. жезел.	зајам а 120 ф.	нов.	роба.
Англо-угр. банка	—	98	99
Уг. опште кредит. банка	—	89	89.50
Франко-уг. банка	—	57	57.50
Уг. хипот. банка	—	—	—
Уг. земљиштина кредитна банка	—	90.50	91
Апције српске банке	—	66	67

Телеграм бечке берзе од 8. априла.

5 проц. метал.	—	60.60
5 „ „ мај.	—	—
5 „ „ нов.	—	—
5 „ „ нар. зај.	—	69.80

ПРВА БАЧКА ТРГОВАЧКА И ОБРТНИЧКА БАНКА.

Услед једногласног закључка управе држаће се 9. (21.) маја 1870. у 9. сати пре подне у дворани „код царице Јелисавете“ у Новом Саду

ИЗВАНРЕДНА

ГЛАВНА СКУПШТИНА

ПРВЕ БАЧКЕ

ТРГОВАЧКЕ И ОБРТНИЧКЕ БАНКЕ, на коју се пошт. г. акционари најучтивије позивају.

ПРЕДМЕТИ САВЕТОВАЊА:

1. Умножење фонда, којим се ради, чрез издавање 2000 ком. нових акција.
 2. Промена статута.
- У Новом Саду, 7. (19.) априла 1870.

Јован Радовановић с. р. председник.

§. 18. статута:

Сваки акционар, који хоће своје право гласања да врши, има најмање 30 дана пре, на своје име уписане акције најкасније 8 дана пре главне скупштине у лик-видатури банке за време званичних часова према прим-љеном потврђењу и извату улазнице положити. 130—1—3

Платонова штамарија у Новом Саду 1870.